

## PAMFLET

### “ Grenzen realiseren door perspectief bieden”

December 2022, Pamflet harddrugsoverlast bewoners en ondernemers Lucasbolwerk en omgeving.

Dit Pamflet is opgesteld door een aantal burgerleden uit de overleggroep “Harddrugsoverlast Lucas bolwerk/Hieronymusplantsoen”.

De overleggroep is samengesteld uit mensen van de gemeente, de handhaving; de (horeca) ondernemers; omwonenden; scholen/studentenvereniging en verslaafdenzorg.

### Inleiding

Dit Pamflet is een noodkreet over de (al jarenlang) ontwrichte effecten van harddruggebruik in de publieke ruimte (Lucasbolwerk e.o.) van de binnenstad en biedt concrete oplossingen.

Al lange tijd is voor de horeca, scholen en de omwonenden van het Lucasbolwerk en omgeving het breekpunt bereikt: het is aanleiding geworden voor verhuizen, angst, slapeloze nachten, psychisch lijden en meldingsstress (de gemeente roept voortdurend op om alles te melden aan gemeente en handhaving, zonder merkbaar resultaat). Er is sprake van aantasting van de veiligheid en van de sociale samenhang (woede versus hulpeloos gevoel).

Doelstelling van dit Pamflet: **het geheel elimineren van de overlast veroorzaakt door de grote groep harddruggebruikers op het Lucasbolwerk en omgeving door het op korte termijn geheel uitbannen van het harddruggebruik in de publieke ruimte binnen (het centrum van) Utrecht, door een verbod in de APV.**

### Samenvatting

Hoe dit te bereiken: door perspectief te bieden aan de gebruikers vanuit de zorg, vanuit de mens. Deze situatie kan alleen worden opgelost door volle inzet op de zorg in combinatie met handhaaf- en doorverwijskracht, door op korte termijn invoering van een gebruiksverbod op harddrugs in de publieke ruimte.

Er is al een goede zorgstuctuur; deze dient versterkt te worden. Het is evident dat versterking van de zorg voor harddrugsverslaafden het beginpunt is waaruit de winst voor de leefbaarheid automatisch volgt. Om dit succesvol te maken dient de drempel voor buitengebruik aanzienlijk verhoogd te worden door een verbod.

**Van de straat naar zorg. Dus niet van park naar park.**

Dit Pamflet schetst een win/win situatie:

Met aan de ene kant:

- verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de stad
- het ontlasten van de handhaving

en aan de andere kant:

- betere en menselijker situatie voor de harddrugsverslaafden
- de zorg wordt gefaciliteerd om de professionele zorg te leveren die het wil en kan leveren

## **Papieren tijgers**

De gemeenteraad richt zich in de nota “Grenzen stellen, perspectief bieden “ (2021) op het tegengaan van de ontwrichtende effecten van de drugsgerelateerde criminaliteit in Utrecht.

In het Coalitie Akkoord geeft het college aan: “Wij zijn een stadsbestuur voor iedereen, met een speciale antenne voor stemmen die zich niet makkelijk laten horen.” Verder geeft het college aan dat de volksgezondheid centraal staat in het drugsbeleid en dat er stevig wordt ingezet op veiligheidsbeleid, zonder de ogen te sluiten voor de problematische kanten van druggebruik. Er staat:” Niemand slaapt op straat door voldoende zorg, begeleiding en 24 uurs-opvang”.

De binnenstad is de laatste 5 jaar (afgezien van de nieuwbouw) de hardst groeiende wijk wat betreft inwoneraantal en zal dit met meer dan 50% groei richting 2040 ook blijven. Meer inwoners betekent meer inkomsten voor de gemeente. Een deel van deze inkomsten dient besteed te worden aan de zorg voor diegenen die maatschappelijk onderbedeeld zijn en dat door hun verslaving veelal ook blijven. Alleen dan zijn alle mooie woorden over een leefbare stad - **voor iedereen**- geen papieren tijger.

Reeds vele jaren is er overleg tussen gemeente, zorg, handhaving, en slachtoffers van de ernstige overlast van de harddrugsgebruikers in de binnenstad, te weten (horeca)ondernemers, scholen, wandelaars en omwonenden. Het is een landelijk probleem in de steden, maar dit besef alleen lost niets op.

In 2001 is Utrecht gestart met het Hostel beleid dat succesvol is geweest voor de problematiek destijds en dat navolging heeft gevonden in andere steden. Het woonbeleid voor de binnenstad is inmiddels gericht op snelle en ingrijpende verdichting en in de leefbaarheidsparagrafen en nota's daarover is de harddrugproblematiek in de binnenstad geheel ondergesneeuwd. De gemeente liet in de afgelopen jaren veel en nuttig onderzoek doen naar de harddrugproblematiek in Utrecht, waaruit een alarmerend beeld naar voren komt.

Deze situatie kan alleen opgelost worden met 100% inzet op zorg en perspectief bieden aan de gebruikers, gecombineerd met het op korte termijn invoeren van een gebruiksverbod (in de APV) op harddrugs in de publieke ruimte.

Meer dan 200 gemeenten hebben een harddrugsgebruiksverbod voor de publieke ruimte in de APV. Wij willen dat dit voor Utrecht ook wordt ingevoerd per 1 januari 2023.

## **Enkele indrukken uit onze gesprekken met medewerkers zorg voor de harddrugsverslaafden:**

Met dank aan de 5 zorgwerkers voor de ontvangst en de informatieve gesprekken. (De Stek, Jellinek, crisisdienst Altrecht)

*“Als wij willen socialiseren kunnen we naar het cafe; dat kunnen zij niet. Voor hen moeten er meer gebruikersruimten binnen (“huiskamers”) komen, gescheiden van de andere fysieke ruimten waar men woont of slaapt, eet en andere activiteiten heeft.” (Jellinek)*

*“De laatste jaren is de drempel voor binnengebruik hoger geworden en die voor gebruik in de publieke ruimte lager” (Jellinek), en: Het verschil tussen regels binnen en buiten is te groot, waardoor buitengebruik aantrekkelijk(er) is. (De Stek)*

*“Als de gebruiker weet waar hij (vlakbij de binnengebruikersruimte) zijn “fix” kan halen en daarna binnen kan gebruiken, is er minder stress en dat leidt tot minder gebruik” (De Stek)*

*“De gebruiker die binnen gebruikt kan ook in aanraking komen met andere aandachtvelden, zoals samen eten, ontspannen of het bezit van een toilettas voor de persoonlijke verzorging” (De Stek)*

*“We missen een (laagdrempelige) Time Out voorziening voor gebruikers zoals vroeger in Den Dolder of de crisisopvang van het WA. Huis of de WA. Hoeve; waar de politie of Jellinek “zeer verwarden” naartoe kon brengen en waar de psychiatrische expertise was om hen te kalmeren” (Jellinek)*

*“De zorg dichtbij, zoals vormgegeven door de buurtteams, heeft tegenwoordig samen met de standaardiseerbare zorg/eerstelijnszorg, een signalerende functie. Het is duidelijk (....) dat de buurtteams en eerstelijnszorg deze functie niet kunnen bekleden. Zij missen hier specifieke (psychiatrische) expertise en zijn (be)handelingsonbekwaam. Signaleren, diagnosticeren en interveniëren bij zorgmijdende kwetsbaren door een hulpverlener (veldwerker) die extramurale zorg (zowel informeel als formeel) kan bieden is noodzaak.” (crisisinterventie Altrecht)*

*“Overal waar dure appartementen worden gebouwd ontstaat weerstand tegen harddrugsgebruikers; zoals met appartementen van vele tonnen tot meer dan een miljoen naast de al van oudsher gevestigde crisisinterventie vestiging van Altrecht” (crisisinterventie Altrecht)*

## **Overlast**

De ontwrichtende gevolgen van de overlast (dag en nacht) van de groep harddrugsgebruikers en de vaak zeer gevaarlijke situaties daarbij, wordt in de zeer vele meldingen door de buurt accuraat omschreven en wordt bevestigd door de ervaringen van de handhavers.

De **overlast** bestaat **onder meer** uit:

- intimiderend en (passief) agressief gedrag naar elkaar in de groep, naar voorbijgangers en omwonenden die hun deur uitlopen (bedelen, gestolen fietsen aanbieden); agressie en bedreiging (“ik steek je dood”) naar medewerkers van de horeca (en andere ondernemers), in de parken; op de terrassen en zelfs binnen in de horeca
- bedreigingen met messen en pepperspray; steekincidenten tot nog toe onderling in de groep, maar gebruik van pepperspray is al voorgekomen naar onschuldige voorbijgangers
- achterlaten van harddrugsafval op de schoolpleinen, in het park en op straat
- ruzie en twist vooral binnen de groep, maar er is onlangs een ernstige ruzie opgetreden met bewoners waar de politie gelukkig snel met 3 auto's bij was en erger is voorkomen; een begeleider van een schoolklas is fysiek door duwen bedreigd; er zijn veel voorbeelden van verbale agressie naar voorbijgangers op de plekken waar drugs worden gebruikt. Voorbijgangers die de horeca binnenvluchten vanwege bedreigend gedrag

- diefstal en bedelen ; vooral openlijke diefstal van fietsen en zelfs kinderfietsen op schoolplein onder het oog van de kinderen
- hinderlijk gedrag zoals gebruik van harddrugs in - en versperren van delen van het park en gebruik van harddrugs op schoolplein, in bosjes en op stoepjes en portieken in de omgeving.
- bedelen - op opdringerige wijze - door versperren van de weg van de voorbijganger en op terrassen van de horeca en bij winkels en in overige publieke ruimte
- s' nachts aanbellen (soms herhaaldelijk) bij woningen om te bedelen of met een smoes ("ik heb een pleister nodig") willen binnendringen de woningen
- in bosjes seksuele handelingen verrichten om van dealers drugs te verkrijgen.
- het park; steegjes naast huizen, de trap van de Schouwburg en zelfs de zandbak van de vrije school gebruiken om (vaak openlijk) te poepen en te plassen. De Schouwburg heeft inmiddels een vergunning aangevraagd voor het plaatsen van afsluitbare hekken tegen de vervuiling
- vrouwelijke studenten die worden lastiggevallen en 's avonds niet alleen over straat/langs het park kunnen
- het deel van het park waar de gebruikers zich bevinden wordt een "vrijstaat" , gemedan door bewoners en wandelaars
- het achterlaten van afval, gebruikssporen en faeces op plaatsen waar kinderen (zouden moeten) spelen en waar huisdieren rondlopen
- het zoeken in de bosjes naar restjes drugs die op de grond zijn gevallen; het achterlaten van gebruikssporen (pijpjes; zilverpapiertjes; pillen) in portieken op straat , in park, op schoolplein en bosjes daaromheen
- Etcetera.

Tot nog toe werd vooral de handhaving ingezet om grenzen te stellen. Vooropgesteld dat deze inzet zeer intensief gebeurt en zeer wordt gewaardeerd door de omwonenden, ondernemers en scholen, moet geconstateerd worden dat dit beleid tot frustratie van alle betrokkenen gevoeld wordt **als dweilen met de kraan open**. Vandaar dat er op een geheel nieuwe aanpak wordt aangedrongen in dit Pamflet.

### De vicieuze cirkel

De plek waar harddrugs in de publieke ruimte worden gebruikt, trekt vele dealers aan, ook uit de wijde omgeving van Utrecht, bijv. Rotterdam en Almere. Volgens informatie van de Jellinek betreft het vooral koeriers die snel en slim te werk gaan; de grote jongens zelf laten zich niet zien. De aanwezigheid van dealers trekt weer meer gebruikers aan van binnen en buiten Utrecht. De groep bestaat inmiddels uit 55 bekende gebruikers (bekend in het casusoverleg van de gemeente) en een onbekend aantal, ook van buiten de gemeente. (De Jellinek telt een groep van ruim 70 gebruikers). De dealers zijn de baas over de gebruikers en het is in het belang van de dealers om een zo groot mogelijke groep bijeen te hebben; dit verhoogt de (schikbare) contante winsten en reduceert de toch al geringe pakkans. Door het zwaan kleef aan principe groeit de groep per definitie altijd weer snel aan na bijv. ingrijpen door de handhaving of een koude periode. Als een dealer wordt opgepakt leidt dit tot wisseling van de wacht, vaak gepaard gaand met steekpartijen.

Ook maatregelen als camera's en groepsverbod, worden makkelijk omzeild. De handhaving heeft er een zware belasting aan en kan vanzelfsprekend niet 24 uur per dag toezicht houden. In het coalitieakkoord is handhaving 's nachts zelfs al terugschroefd.

Het gebruik op straat faciliteert in feite de dealers.  
En dealers trekken weer gebruikers aan.

## **Zorg en hostelbeleid 2.0**

De stellers van dit Pamflet hebben oriënterende gesprekken met de zorg gevoerd; de richting voor het beleid ten aanzien van de harddrugsgebruikers is duidelijk geworden; de structuur is aanwezig en dient versterkt te worden. Nadere te nemen maatregelen dienen in nauw overleg met de veldwerkers van o.m. de Jellinek, De Stek, Leger des Heils en Hostels e.a. te worden gerealiseerd. Korte lijnen met deze deskundigen, die de noden van de gebruikers kennen en kunnen verwoorden. Overwogen kan worden om in die vormgeving van de versterking van zorg ook enkele gebruikers een stem te geven.

Daarbij dient te worden bekeken hoe toegewerkt wordt naar een Hostelbeleid 2.0 waarbij ook gestreefd wordt naar uitbreiding zorgboerderijen, zoals die bij Lunetten. Doelstelling van het Hostelbeleid 2.0 beleid is om op korte termijn fysieke uitbreiding ten behoeve van gebruikers-huiskamers te realiseren voor hostels en de Stek en de bestaande fysieke ruimtes naar een hogere standaard te brengen. De Stek krijgt uitbreiding en upgrade van het huidige gebouw en/of een tweede vestiging.

Oplossing en acties ten behoeve van versterking van de zorg:

- Gebruik maken van bestaande verslaafdenzorgstructuur; deze versterken en meer armslag en prioriteit voor de specialistische (psychiatrische) kennis en kunde die in de zorg aanwezig is.
- Het veldwerk intensiveren en meer inzetten op bemoeizorg om de gebruikers in beweging te krijgen, vertrouwen te winnen en toe te leiden naar de woonvorm waar men kan gebruiken.
- Transitie naar opvang met goede gebruikerscapaciteit:
  - Gezamenlijke gebruikersruimten (huiskamers) in de hostels en de Stek en deze naar een hogere standaard brengen
  - Meer/betere algemene sociale ruimtes, waar men in aanraking komt met andere aandachtsvelden en het binnen zijn aantrekkelijker maken
  - Fysieke uitbreiding van de opvangmogelijkheden
- Politie handhaafmacht geven, incl. goede en (24/7) directe doorverwijzing; directe lijn (piketdienst) tussen politie en deskundige die doorverwijst (bij Jellinek? Altrecht?)
- Regels buiten zwaarder laten zijn dan regels binnen (is nu andersom)
- Alle handel- en veldwerk expertise samenbrengen in (casus)overleg(zoals vroeger) + regie
- Laagdrempelige Time Out voorziening met specialisme voor onrustige en verwarde cliënten, met voldoende capaciteit (bv Spinos in Den Dolder; nu gesloten, maar gebouw staat nog leeg)
- Huisdealerschap serieus overwegen
- Hostels versterken door hostel 2.0 beleid.
- De Stek uitbreiden of extra Stek. Hogere standaard van opvang met gebruikerscapaciteit.

De onderbouwing vanuit de gesprekken met de zorgwerkers waarop deze oplossingen zijn gebaseerd, zijn op ambtelijk niveau aan de gemeente verstrekt.

## **Financiële paragraaf**

Er zullen bij invoering van Hostelbeleid 2.0 en het verbod op harddrugsgebruik in de publieke ruimte stemmen opgaan over de financiële consequenties. Daarbij zij vast opgemerkt dat de noodzaak tot behoud van de leefbaarheid in de binnenstad direct voortvloeit uit de raadsbesluiten om de binnenstad te verdichten. Dit beleid zal na de volgende gemeenteraadsverkiezing niet wijzigen. Uit oogpunt van behoorlijk bestuur moet de gemeente bij verdichting ook de financiële gevolgen ten aanzien van veiligheid en de zorg voor de minder bedeelden in de maatschappij incalculeren.

Daarbij komt dat er door versterking van de zorg voor harddrugsdrugverslaafden capaciteit vrijkomt bij de politie, die kan worden ingezet bij de bestrijding van de harde drugscriminaliteit, zoals witwaspraktijken en harde criminaliteit. Door versterking van de zorg neemt de handhavingskracht toe en is er minder handhavingscapaciteit nodig. Door versterking van de zorg neemt de aantrekkelijkheid van de stad voor dealer(tje)s af en wordt voorkomen dat de problematiek van harddruggebruik in de publieke ruimte steeds verder toeneemt.

Tenslotte kan het bestuur alleen dan een leefbare stad voor iedereen realiseren, als men juist zorgt voor deze maatschappelijk onderbedeelden, die veelal door hun verslaving weinig kansen hebben.

## **Hoe verder**

1. De gemeente neemt met ingang van 2023 een verbod op harddrugsgebruik in de publieke ruimte op in de APV. De transitie wordt ondersteund door een jaar lange maatregel met verblijfsontzegging.
2. In overleg met o.m. Jellinek en de Stek en hostels e.a. worden huiskamers voor gebruik gerealiseerd met laagdrempelige verkrijging en gebruik van harddrugs en betere fysieke inrichting voor opvang, begeleiding en ontstressen.
3. De gemeente maakt voor de versterking van de zorg voor harddrugsgebruikers budget vrij, met name ook voor fysieke verbetering van de opvangmogelijkheden.

De stellers van dit Pamflet zijn bereid om over uitvoering van de maatregelen verder met zorg en gemeente mee te denken.

### **Bijlagen:**

- A. Time out Spinoza
- B. Brief van scholen aan burgemeester
- C. Antwoord van burgemeester aan scholen
- D. Wijkbericht juli 2022